

תיירים, טיילים ואזרחים: מעורבות צעירים בחיים היהודיים בארבעה
מרכזים בצפון אמריקה

פרן צ'רטוק
תיאודור ששון
לאונרד סאקס

בהשתתפות:
צ'ארלס קדושין
דנה זלינגר-אבוטבול
שחר הכט
טובין בלצר
רנדל שנור
מתיו בוקסר

תרגום מאנגלית: נועה מילמן

תקציר מנהלים

צעירי יהדות צפון אמריקה חיים כיום בחברה בה יהודים הגיעו להישגים חברתיים, תרבותיים וכלכליים חסרי תקדים. אך מכיון שרובם לא קיבלו חינוך יהודי הרבה מעבר לשנות הנעורים המוקדמות, ומשום שהם מתבגרים בתקופה בה נישואים והקמת משפחה נדחים לגילאים מאוחרים יותר, מרבית הצעירים הללו עוברים תקופות ארוכות ללא קשר משמעותי לקהילה היהודית. החשש שמא דור הצעירים הבא לא יראה עצמו כיהודי ולא יחוש קשר ליהודים אחרים, הוביל להקמת "תגלית". לעשרת ימי הסיור של תגלית יש השפעה עקבית וחזקה על זהותם היהודית של המשתתפים ועל תחושת הקשר שלהם לישראל ולעם היהודי. כעת האתגר העומד בפני הקהילה היהודית הוא לאפשר לבוגרי תגלית לתרגם את תחושת העמיות והזהות היהודית שניצתה בתגלית לכדי מעורבות משמעותית בחיים היהודיים.

מחקר זה שואף להבין כיצד בוגרי תגלית שגמרו את לימודיהם בקולג' מתיחסים לתכניות, פעילויות וארגונים המכוונים לצעירים יהודים, ומנסה לזהות אסטרטגיות שיאפשרו מענה טוב יותר על הצורך והרצון שלהם במעורבות יהודית. באמצעות נתונים שנאספו בסקר, קבוצות מיקוד וראיונות, מסמך זה משרטט פורטרט של חיי הצעירים היהודים לאחר שנות הלימודים בקולג', בארבעה ממערכות החיים הגדולים ביותר בצפון אמריקה: לוס אנג'לס, ניו יורק, סן פרנסיסקו וטורונטו.

ממצאים

קיים מחסור בארגונים ומוסדות המשרתים את הצעירים היהודים, יחסית לקבוצות גיל אחרות. במיוחד בשנים שלאחר הלימודים בקולג', צעירים יהודים מתקשים למצוא דרכים מושכות ונגישות להתחבר לחיים היהודיים. אך מצב זה מתחיל להשתנות, במידה מסוימת אודות לתגלית ולארגונים הקשורים בה. בארבע הערים שנבדקו לצורך מחקר זה ניכרה לאחורונה עליה משמעותית במספר ובמגוון התכניות המיועדות לצעירים. בכל אחת מארבע הערים מתקיימות שותפויות עם 'Birthright Israel NEXT', ארגון של בוגרי תגלית. בנוסף לכך, בכל אחת מהערים ישנן תכניות חינוכיות, דתיות, חברתיות ותכניות פנאי המאורגנות על ידי בתי כנסת, מרכזים קהילתיים יהודיים, פדרציות, ארגוני הילל בקמפוסים ועמותות אחרות.

בוגרי תגלית שהשיבו על הסקר שלנו דיווחו על רמת מעורבות בינונית בתכניות אלו. מעט יותר ממחצית המשיבים דיווחו על השתתפות בתכניות מסוג זה, כשרובם השתתפו בתכנית אחת או שתיים. רוב המשיבים תיארו את מידת המעורבות שלהם בתכניות אליהן הלכו כ"מועטה" (ולא "מרובה"). אך צעירים אלו גם הבהירו, בסקר ובקבוצות המיקוד, שהיו רוצים להיות מעורבים יותר בחיים היהודיים. החוויה בתגלית הראתה להם עד כמה המעורבות היהודית יכולה להיות מאתגרת מבחינה אינטלקטואלית ומשמעותית מבחינה אישית, ויצרה צמא למעורבות יהודית מהסוגים שהם מחפשים כעת:

מקומות מפגש

צעירים נוטים להשתתף בתכניות יהודיות במידה פחותה משהיו רוצים, משום שהם חוששים שאינם דומים לבני גילם המעורבים יותר ו/או יש להם פחות חברים יהודים שיתלוו אליהם. במקביל, בוגרי תגלית רבים היו רוצים להוסיף ולהרחיב את מעגל החברים היהודים שלהם, ולעסוק בתחומי העניין שלהם במסגרת יהודית. הם מתארים את המסגרת האידאלית עבורם כמהנה, אינטימית, וכזאת שתאפשר להם קשר מתמשך עם בני גילם בהקשר של פעילויות המבוססות על תחומי עניין משותפים. מה שהם אינם מעוניינים בו, זה מה שהם מכנים "שוק הבשר", פעילויות בהן המטרה העיקרית היא מציאת בני זוג.

מכיון שלמרבית בוגרי תגלית ידע מוגבל בטקסים יהודיים דתיים, הם חוששים להרגיש "אאוטסיידרים", נבוכים ובורים, במסגרות יהודיות דתיות. על אף שרבים חוששים מתכניות שמתמקדות במפורש בטקסים דתיים, הם פתוחים לתכניות המציעות אפיקים אינטלקטואליים לבחינת הזהות והמורשת היהודית שלהם, ולארועים תרבותיים איכותיים המכוונים לקבוצת הגיל שלהם.

חוויות הקשורות בישראל

לרבים מבוגרי תגלית זכרונות חיוביים ביותר מהחוויה שלהם בתגלית, והם מחפשים דרכים להעמיק את הקשר שלהם לתרבות ולעם בישראל. בוגרים רבים מחפשים הזדמנויות ללמוד עברית. רבים גם מחפשים חוויות שיאפשרו להם להטמע בתרבות, בין היתר, אך לא רק, באמצעות טיולים.

השלכות לקביעת מדיניות

הממצאים שלנו מעידים ששנים לאחר ההשתפות בתגלית בוגרי התכנית מוסיפים לראות אותה כקו פרשת מים בחייהם. היא עוררה וחיזקה את הקשר האישי שלהם לעם היהודי, לישראל ולזהות היהודית שלהם. עם זאת, כצעירים לאחר הקולג', הם נותרים "תיירים" בחיים הקהילתיים היהודיים; הם "מבקרים" בכמה תכניות, אך ככלל מתקשים למצוא דרכים להתחבר. יתר על כן, בשל השלב ההתפתחותי בו הם נמצאים, הידע המוגבל שלהם, והרקע המועט בחיים יהודיים פעילים, רוב בוגרי תגלית אינם מוכנים עדיין להפוך ל"אזרחים" מלאים בקהילות היהודיות שלהם. על כן, אנו מציעים מודל אלטרנטיבי לזה של תירות ואזרחות לצורך חיבור ויצירת מעורבות של בוגרי תגלית ובני גילם. הקהילה היהודית צריכה לפתח אסטרטגיה שתעודד את הצעירים היהודים להפוך ל"טיילים", שבוחנים באופן אקטיבי את המשמעות שיש לזהות היהודית עבורם, כחלק מתהליך גילוי שהם מנווטים ומובילים.

התייחסות אל בוגרי תגלית ובני גילם כאל טיילים תחייב יוזמות המציידות את הצעירים במידע, כישורים, עניין ותמיכה הדרושים להם כדי להפוך לחוקרים פעילים של הזהות היהודית והחיים הקהילתיים היהודיים. כמו כן, יהיה צורך לפתח את התכניות והפעילויות המכוונות לצעירים היהודים, על מנת להפוך את המרכזים היהודיים לאתרים משמעותיים בתהליך החקירה והגילוי של צעירים אלו. חקירה ובחינה משמעותית בגילאים אלו היא הדרך הטובה ביותר לעודד אזרחות בעתיד. על מנת להשיג זאת, אנו מציעים את העקרונות הבאים:

טיילים חווים יותר כאשר הם חולקים את המסע עם אחרים. צעירים יהודים צריכים רשת של חברים עמם יוכלו לחלוק את מסע הגילוי היהודי. יש לפעול להגברת פוטנציאל הרישות החברתי של טיולי תגלית, על ידי הגדלת מספר הטיולים היוצאים מתוך הקהילה ומיועדים למשתתפים מבוגרים יותר. כמו כן, יש ליצור בקהילות האם יותר זירות והזדמנויות למפגשים בלתי פורמאליים בין צעירים יהודים.

טיילים צריכים מפותח על מנת לדעת לאן לפנות. צעירים רבים מתלוננים שהם פשוט לא יודעים מה קיים בקהילות היהודיות שלהם. סביבה עשירה במידע יכולה להיווצר כתוצאה משיפור התקשורת בין התכניות השונות, במיוחד בין גופים הקשורים ל' BIRTHRIGHT ISRAEL NEXT לבין תכניות אחרות בקהילה היהודית. שיפור התקשורת בין התכניות השונות לבין הצעירים אותם הן שואפות לשרת, ויצירת כלי ניווט שיספקו מידע עדכני על התכניות הקיימות בקהילה, הם צעדים הכרחיים.

טיילים זקוקים לאפשרויות בחירה בין יעדים שונים

תכניות וארועים צריכים לאפשר נקודות כניסה מגוונות לצעירים המתעניינים, תוך שימת דגש על פעילויות המבוססות על תחומי עניין משותפים; קבוצות קטנות ואינטימיות; ותכנים מעוררי מחשבה, מאתגרים ומעשירים. מסיבות גדולות ותכניות המעודדות קיום מצוות אמנם מושכות קהלים מסוימים, אך יוצרות ניכור בקרב קהלים רבים, ולכן מוטב שלא יהיו סוג החוויה היחידה או העיקרית המוצעת לצעירים היהודים.

לא כל טייל מוכן לאותו המסע

צעירים רבים בעלי רקע חינוכי-יהודי מועט יחסית מחפשים ונהנים מתכניות, פעילויות והזדמנויות לימוד המוצעות על ידי אנשי מקצוע ורכזים יהודים. יש ליצור תכניות שישמשו כמסגרות תעסוקה והזדמנויות לפיתוח קריירה עבור מחנכים, רבנים ורכזים קהילתיים מוכשרים, במיוחד בקרב התנועות הרפורמית, קונסרבטיבית ורקונסטרוקציוניסטית, אשר יחסית לתנועה האורתודוקסית סובלות מתת ייצוג בשדה התכניות המכוונות לצעירים.

טיילים יכולים לשמש כמדריכים אחד של השני

בוגרי תגלית רוצים לפתח בעצמם את הקהילות הצעירות שלהם. יש לקדם תכניות שמעצימות את הצעירים ונוקטות בגישה של "עשה זאת בעצמך". גם תכניות שאינן פרי יוזמה או הנהגה של הצעירים היהודים, צריכות לכלול צעירים שישמשו כיועצים. אלו הם בדיוק החוויות והכישורים שיטפחו בקרב הצעירים תחושת בעלות עמוקה יותר.

החיוניות של החיים היהודיים בצפון אמריקה נובעת במידה לא מבוטלת מהנכונות של הקהילות היהודיות להמציא מחדש את הארגונים והדרכים בהן הן פעולות, כך שיתאימו לנסיבות המשתנות. כיום, צעירים יהודים נותרים לרוב מחוץ למוסדות הקהילה, דווקא בשנים המשמעותיות ביותר לעיצוב הזהות, פיתוח קריירה וייסוד משפחה. באופן פרדוקסלי, תקוותנו הגדולה ביותר להחזירם יום אחד לחיק הקהילה נעוצה בשינוי האופן בו אנו פועלים לגייס את הצעירים; מנסיון ליצור אזרחים מבוססים - להעצמת הצעירים לצאת במסע עצמאי לחקירת הזהות, הקהילה והחיים היהודיים.